

Nezůstat stát za dveřmi

Z tříd pohledné školy ve východoslovenském Lenartově se ozývají zvuky hudebních nástrojů. Kdo by zůstal stát za dveřmi, neuvěřil by obrázku, který se nám, kdo se účastníme workshopu muzikantů z České filharmonie na prvním stupni základní školy, naskytne. Děti z místní romské osady způsobně sedí na židličkách a sledují, co se před nimi děje. „Kdo pozná tenhle zvuk?“ ptá se trombonista, který právě napodobil zahoukání parní mašiny. – Ticho. Děti v zapadlé romské osadě vlak naživo nikdy neviděly, protože do vsi nevedou koleje a ony tráví veškerý čas v osadě.

Odloučenost a nedostatek podnětů u romských dětí je jedním z důvodů, proč Ida Kellarová (rozhovor s ní viz TR 34/2014) založila v devadesátých letech občanské sdružení Miret a před několika lety sbor Čhavoreng, složený v současnosti z romských dětí od osmi do jednadvaceti let: „Chceme ukázat dětem, že se dá žít i jinak a že hodně záleží na nich samotných. My je k tomu ale musíme přivést,“ říká. Na letní škole, která se letos konala poblíž východoslovenských Lipan, děti nejen společně zpívají a tančí, ale také se učí anglicky a dozvídají se o romské historii a kultuře. Ovšem nejen to. Neméně důraz paní Ida a její pomocníci kladou na slušné chování a vzájemnou pomoc.

LETNÍ TÁBOR NEJEN PRO DĚTI

Letošní soustředění bylo z mnoha pohledů výjimečné. Denní program sice odsýpal podle plánu, ale mezi chatkami se navíc pohybovaly další osoby – organizátoři společného vystoupení sboru Čhavoreng a Českých filharmonií Petr Kadlec, Klára Boudalová a Lenka Šmídová z oddělení edukačních programů ČF, fotografové a novináři, a hlavně samotní muzikanti, kteří se nechali zlákat ke společnému vystoupení ve dvou romských osadách – v Lenartově a Raslavicích – a v synagoze v Liptovském Mikuláši.

Výraznou postavou byl i Tomáš Černý z Českého rozhlasu, který podobně jako Lucie Výborná z K2 se denně hlásil posluchačům Radiožurnálu i Vltavy s novináři. Jeho úkol byl však ještě těžší: připravit hodinovou reportáž pro Víkendovou přílohu Vltavy a dokument pro cyklus Dobrá vůle. Co Tomáše v prvních dnech pobytu překvapilo? „Nejvíce asi to, že Lenartov je vesnice řekl bych až výstavní – a kousek za lesem je romská osada. Ve vsi mě nesmírně překvapila ta barevná upravená škola, kam chodí jen děti z osady. Nejdříve jsem myslel, že jsme svědky separace obyvatel obce a Romů, ale starostka Lenartova nám to vysvětlila – v obci se prostě děti nerodí a ty čtyři ve věku základní školy jezdí do blízké obce se svými staršími sourozenci. Stále přemýšlím o tom, jak zachytit – a hlavně pochopit – podstatu toho všeho, co nás teď obklopuje. Obávám se,

Česká filharmonie se sborem Čhavoreng zahrála v romských osadách na východě Slovenska. Atmosféra před koncertem v Lenartově.

Duše celého projektu Ida Kellarová a muzikolog Petr Kadlec

Filharmonik Pavel Polívka má s dětskými programy bohaté zkušenosti

Reportér Tomáš Černý se denně hlásil posluchačům Radiožurnálu i Vltavy

že člověk zachytí jen povrchní zlolek.“ Takové bylo rozpoložení rozhlasového reportéra pár hodin před večerním koncertem v romské osadě Lenartov, na který se chystaly nejen děti z místní školy, ale i jejich rodiče, příbuzní a známí, kteří sem přijeli z okolí.

FILHARMONICI MEZI ROMY

Možná to byla zvědavost, možná touha zažít něco výjimečného, co podnítilo filharmoniky věnovat tý-

den svého volna hraní s romskými dětmi. A bylo vidět i slyšet, že ani jeden z nich nelitoval. „Paní Ido, mohla byste mi dát noty k téhle písničce? Ten harmonický přechod je strašně zajímavý,“ oceňoval hobojista Jiří Zelba muziku, kterou složil Desiderius Dužda, muž, jehož písně vedle tradiční romské muziky sbor zpívá.

Houslistku Janu Kubánkovou zase celý týden neopustily emoce: „Je velký zážitek vidět ty děti, jak na sobě pracují, jakou cítí zodpo-

vědnost za svůj výkon.“ A proč přejala pozvání na východní Slovensko? „Informace o romské komunitě získáváme z médií. My však vedle Romů žijeme a já jsem aspoň na okamžik chtěla nahlédnout do způsobu jejich života. Daleko silnější motivací však byla možnost pracovat s dětmi ze sboru, protože si myslím, že v dětech dokážeme snadno probudit jejich touhy, cíle a sny. Snažení Idy Kellarové to potvrzuje.“

KONCERT V OSADĚ

Večerní koncert v nás s Tomášem vzbuzuje očekávání. Kolik lidí přijde? Obyvatelé osady pozorují přípravy, zvou do svých domovů, které tvoří z drtivé většiny dřevěné chatrče o jedné místnosti, ale i pěkně zařízené byty ve dvou místních bytovkách, nabízejí pohostění.

Nikdo z nás to nepronese, ale všichni si klademe tutéž otázku: Jaký má ta dnešní návštěva smysl? Petr Kadlec z České filharmonie to formuluje nahlas: „Koncert sám nemůže nic změnit. Může to jenom ten problém zviditelnit, nám, co jsme tady, dát šanci, abychom si sami odpověděli, zda to, že děti, které tu vidíme a které žijí bez podnětů, si za to mohou samy, nebo zda jim můžeme nějak pomoci. Když srovnám pocit, kdy jsem procházel uličkami osady před několika měsíci, a dnes, kdy se všichni chystají na koncert a konečně se něco děje, je to obrovský rozdíl. Tady se prostě jinak neděje nic. A v tom přece nemůžou vyrůstat děti.“

Aspoň jeden večer se v osadě něco děje. Když se setmí, zaplanou poblíž jeviště vatry, barevné balonky plachtí ve větru a z jeviště se ozve tak plnokrevná muzika, až všichni ustrnou. Filharmonici hrají, jako kdyby před nimi stál Valerij Gergijev, děti zpívají a tančí, jak jim velí jejich city a dovednosti.

Na závěr přichází Ida Kellarová. Potlesk zesílí. Každý na jevišti i pod ním ví, že nebyť této ženy, nejen že by se žádný koncert v osadě nekonal, ale mnoho dětí by ani nenašlo kus sama sebe. Jak říká Petr Kadlec: „Musí se najít způsob, jak v tom pokračovat, a Ida Kellarová ten způsob zná a bude s těmi dětmi dál pracovat.“

■ Alena Sojková, Lenartov, Slovensko
Snímky Alena Sojková